

Sygn. akt II PK 125/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 13 grudnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowego „E.” M. B. i M. R. spółka
jawna w G.

przeciwko M. D., A. D.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w G.

z dnia 13 grudnia 2005 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2005 r. Sąd Rejonowy w G. oddalił powództwo
Przedsiębiorstwa Handlowego „E.”, spółka jawna przeciwko M. D. i A. D. o

odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności materialnej w kwocie 12.658,62 zł wraz z ustawowymi odsetkami. W ocenie Sądu Rejonowego, strona powodowa nie wykazała istnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanych, a zwłaszcza nienależytego wykonywania obowiązków pracowniczych przez podwójne wydanie towaru objętego fakturami, które miało doprowadzić do powstania szkody wskazanej w pozwie. Sąd stwierdził, że pracodawca nie wskazał dowodów świadczących o podwójnym wydaniu towaru, skoro podpis osoby odbierającej towar znajduje się tylko na jednej kopii faktury. Istnienie dwóch faktur o tym samym numerze uznał za wynik modyfikacji pierwotnie wystawionej faktury, a nie za jej fałszerstwo w celu zaboru towaru z magazynu. Sąd miał na względzie wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 22 września 2004 r., którym A. D. została uznana za winną popełnienia przestępstwa podrobienie dokumentów w postaci faktur VAT i skazana na podstawie art. 270 § 1 k.k., jednakże czyn ten nie obejmował ujętej w pozwie faktury nr [...].

W apelacji strona powodowa zarzuciła, że Sąd pierwszej instancji nie dopuścił nowych istotnych w sprawie dowodów, w szczególności oświadczenia M. D., oraz nietrafnie zinterpretował fakt podpisania kopii faktury przez A. D. Do apelacji dołączył wydruki komputerowego zestawienia sprzedaży–rozchodu wewnętrznego z dnia 26 listopada i z dnia 31 grudnia 1999 r., faktury o numerach [...], podnosząc, że podpis A. D. został na nich podrobiony przez M. D. Przedłożył również opinię biegłego księgowego z dnia 7 września 2002 r., dotyczącą ustalenia niedoboru w Przedsiębiorstwie Handlowym „E.” z akt [...], kopię pisma z dnia 22 listopada 2001 r. zawierającego zawiadomienie Prokuratora Rejonowego w G. o popełnieniu przestępstwa przez pozwane, oraz odpisy postanowienia Prokuratora Prokuratury Rejonowej z dnia 30 sierpnia 2004 r. o umorzeniu postępowania w sprawie wyrządzenia w okresie do grudnia 2000 r. do września 2001 r. szkody Przedsiębiorstwu Handlowemu „E.” w wysokości 110.910,38 zł przez prowadzenie nierzetelnej dokumentacji, tj. o czyn określony w art. 303 § 1 k.k. wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa, a także odpis postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 12 lipca 2005 r. o uchyleniu tego postanowienia oraz wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w G. zasądający od pozwanej A. D. na rzecz Przedsiębiorstwa Handlowego „E.” kwoty 297,92 zł z odsetkami od dnia 12 marca 2001 r., 668,75 zł

z odsetkami od dnia 7 marca 2001 r., 395,46 zł z odsetkami od dnia 7 maja 1999 r., 1.005,34 zł z odsetkami od dnia 29 sierpnia 1999 r. oraz 1.223,97 zł z odsetkami od dnia 4 czerwca 1999 r.

Sąd Okręgowy–Sąd Pracy postanowieniem z dnia 3 listopada 2005 r. odmówił zawieszenia postępowania apelacyjnego w związku z prowadzeniem przez Prokuraturę Rejonową postępowania w sprawie wyrządzenia Przedsiębiorstwu Handlowemu „E.” szkody majątkowej przez prowadzenie nierzetelnej dokumentacji handlowej, gdyż dotyczyło okresu od grudnia 2000 r. do września 2001 r., podczas gdy faktura będąca przedmiotem rozpoznawanej sprawy została wystawiona w dniu 14 grudnia 1999 r., a na podstawie art. 381 k.p.c. pominął wnioski dowodowe strony powodowej. Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2005 r. oddalił apelację strony powodowej w stosunku do obydwu pozwanych, z tym że wobec pozwanej M. D., na skutek uwzględnienia podniesionego przez nią zarzutu przedawnienia.

W ocenie Sądu Okręgowego, prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji stanowiły przesłankę stwierdzenia, że pozwane nie naruszyły obowiązków pracowniczych, co wyklucza ich odpowiedzialność materialną. W związku z tym nie badał stopnia ich winy.

W skardze kasacyjnej strona powodowa domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji lub uchylenia tylko wyroku Sądu drugiej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi. Skarga została oparta na obydwu podstawach kasacyjnych. W ramach naruszenia prawa materialnego skarżący zarzucił zastosowanie art. 291 § 2 k.p. w miejsce art. 291 § 3 k.p. w związku z art. 442 § 1 k.c., podnosząc, że roszczenie obejmuje umyślne wyrządzenie szkody przez zabór mienia dokonany w drodze fałszowania dokumentacji księgowej, niezastosowanie art. 295 § 1 pkt 1 k.p., mimo przerwania biegu przedawnienia przez złożenie doniesienia do prokuratury oraz niezastosowanie art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości stanowiącego, że podpisy wystawcy faktury i odbiorcy towaru mogą być zastąpione znakami zapewniającymi identyfikację tych osób, a także błędną

wykładnię art. 22 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości wskazującego sposoby poprawiania błędów w dowodach księgowych.

W ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 381 k.p.c. przez pominięcie nowego dowodu z dokumentów i opinii z akt sprawy 2 Ds. .../04 Prokuratury Rejonowej, podnosząc, że dochodzenie obejmowało fakty wskazane w pozwie, art. 381 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. przez pominięcie nowych dowodów zgłoszonych przez powoda, który nie był reprezentowany przez adwokata i nie został pouczony o ograniczeniach związanych z powoływaniem dowodów przed Sądem drugiej instancji, art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. przez oddalenie wniosku o zawieszenie postępowania w związku z toczącym się postępowaniem karnym oraz art. 247 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. przez przerwienie na powoda ciężaru dowodu okoliczności objętych pisemnym oświadczeniem pozwanej M. D., w którym przyznała fakty zarzucane w pozwie i następnie zaprzeczyła prawdziwości tego dokumentu.

Na uzasadnienie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na „rażącą niesprawiedliwość orzeczenia w stosunku do powoda niereprezentowanego przez fachowego pełnomocnika, oczywiste naruszenie przepisów prawa procesowego przez odmowę powołania nowych wniosków dowodowych w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji, co w konsekwencji narusza konstytucyjne zasady praworządności, ochrony własności oraz prawa obywateli do równego traktowania”. Zdaniem skarżącego, w sprawie występuje także istotne zagadnienie prawne, „czy ogólne pouczenie o treści art. 6 k.c. i 232 k.p.c. przez Sąd pierwszej instancji strony niereprezentowanej przez adwokata jest wystarczające do uznania, że strona jest świadoma ograniczeń w postępowaniu dowodowym przed Sądem drugiej instancji, szczególnie w sytuacji gdy przedstawia dowody takie same jak w innych sprawach, a o tym, że Sąd uznał je za niewystarczające, dowiadyuje się z uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji, co uznaje za powód (potrzebę, jak to określa art. 381 k.p.c.) do złożenia dodatkowych wniosków w postępowaniu apelacyjnym”.

Skarżący podał dodatkowo, że o szkodzie spowodowanej kradzieżą na kwotę co najmniej 100.000 zł dowiedział się w 2001 r. i od razu zawiadomił o niej prokuraturę, a prowadzone postępowanie przygotowawcze obejmowało czyny

powódek z okresu od grudnia 1999 r. do września 2001 r., co wynika także stąd, że faktura będąca dowodem w niniejszej sprawie została wykazana w opinii biegłego, tymczasem Sąd drugiej instancji błędnie, opierając się na treści postanowienia o umorzeniu postępowania oraz uchylającego je postanowienia Sądu Rejonowego, przyjął, że postępowanie to obejmowało czyny pozwanych z okresu od grudnia 2000 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c., w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W związku z tym za oczywiście bezzasadne należy uznać podniesione w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 291 k.p. i art. 442 § 1 k.c., oparte na twierdzeniach o faktach nieustalonych przez Sąd drugiej instancji. W szczególności dotyczy to twierdzenia o dopuszczeniu się przez pozwane czynu niedozwolonego. Twierdzenie to Sąd odrzucił przez odwołanie się do postawionego w pozwie zarzutu nierzetelnego prowadzenia dokumentacji i podwójnego wydania towaru, a więc nienależytego wykonywania obowiązków pracowniczych, a przyjmując za podstawę roszczenia przepisy kodeksu pracy, nie rozważał postaci winy pozwanych, ostatecznie nie dopatrując się w ich działaniach przejawów bezprawności.

Tak samo bezzasadny jest ujęty w ramach tej samej podstawy zarzut niezastosowania art. 295 § 1 pkt 1 k.p. przy ustaleniu, że przed upływem przedawnienia doszło do złożenia zawiadomienia o przestępstwie. Według art. 123 § 1 k.c., bieg przedawnienia przerywa się przez czynność przed sądem, a konieczną przesłanką przerwania biegu przedawnienia jest przedsięwzięcie czynności bezpośrednio w celu dochodzenia, ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Przepis ten łączy przerwanie biegu przedawnienia jedynie z dokonaniem czynności przed właściwym organem powołanym do rozstrzygnięcia sporów lub egzekwowania roszczeń przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

Prokurator nie jest organem, o którym mowa w tym przepisie, jak też zgłoszenie przestępstwa nie ma waloru czynności w nim opisanej. Do czynności przerywających bieg terminu przedawnienia należy wytoczenie powództwa przez prokuratora (art. 55 k.p.c.), organizacje społeczne (art. 61 k.p.c.) i państwową inspekcję pracy (art. 63¹ k.p.c.) w zakresie ich kompetencji określonych w tych przepisach. Kodeks cywilny wymaga, ażeby czynność była podjęta „bezpośrednio w celu” dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia oznaczonego roszczenia. Zakłada to obiektywną skuteczność, to znaczy zdolność czynności do osiągnięcia tego celu. Nie ma takiej skuteczności i nie przerywa biegu przedawnienia złożenie do organów ścigania zawiadomienia o przestępstwie.

Podważane w skardze kasacyjnej ustalenia faktyczne zostały dokonane bez naruszenia przepisów postępowania w niej wskazanych. Powołując się na uprawnienie płynące z art. 381 k.p.c., Sąd drugiej instancji pominął jedynie dowód z dołączonych do apelacji niepodpisanych wydruków komputerowych zatytułowanych „rozchód wewnętrzny”, zawierających zestawienia niezgodne z kwotą faktury nr [...], trafnie stwierdzając, że strona powodowa mogła powołać je w postępowaniu w pierwszej instancji. To samo dotyczy dokumentów i opinii z akt Prokuratury Rejonowej, niemających związku ze sprawą jako obejmujących czyny pozwanych od grudnia 2000 r., które skarżący przytoczył w związku z naruszeniem art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. przez odmowę zawieszenia postępowania.

Zasadniczo wnioski te zostały oddalone z powodu nieprzydatności wskazanych w nich dowodów, skoro jednak Sąd drugiej instancji, odmawiając tym dowodom wartości, powołał się na art. 381 k.p.c., należy stwierdzić, że stosownie do tego przepisu, dopuszczalność powołania nowych faktów i nowych dowodów w drugiej instancji (*nova in appellatorio*) została uwarunkowana i ograniczona. Prawo do nowości, o którym traktuje powołany przepis, rozumieć należy jako otwarcie się możliwości dowodzenia okoliczności faktycznych wcześniej niemożliwych do wykazania z przyczyn obiektywnych. Nowymi faktami i dowodami, niewykorzystanymi przez stronę, na której spoczywał ciężar dowodu i przytoczenia faktów w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, są więc te fakty i dowody, o których nie wiedziała lub z których nie mogła w odpowiednim czasie skorzystać, a opóźnienie w ich powołaniu nastąpiło bez winy strony. Z tych

przyczyn strona wnioskująca o przeprowadzenie dowodu w postępowaniu apelacyjnym powinna wykazać istnienie okoliczności określonych w art. 381 k.p.c., usprawiedliwiających powołanie dowodu dopiero przed sądem drugiej instancji (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1948 r., Sa.C. 151/48, Zb.Orz. 1949 nr 2, poz. 36 oraz z dnia 20 maja 1998 r., I CKN 678/97, Prok. i Prawo - dodatek 1999 nr 5, poz. 40, z dnia 9 września 1998 r., II UKN 183/98, OSNAPiUS 1999 nr 17, poz. 557, z dnia 2 grudnia 1997 r., I PKN 408/97, OSNAPiUS 1998 nr 20, poz. 591, z dnia 7 listopada 1997 r., II CKN 446/97, OSNC 1998/4 poz. 67 i z dnia 7 marca 2003 r. I CKN 94/01, niepublikowany). Okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie wniosków dowodowych skarżący podał dopiero w skardze kasacyjnej. Wiążąc z nimi postawienie istotnego zagadnienia prawnego, powoływał się na niepouczenie go przez Sąd pierwszej instancji o konieczności udowodnienia swoich twierdzeń już w tym postępowaniu, choć jednocześnie twierdził, że z art. 6 k.c. i 232 k.p.c., o których został pouczony, „wynika jedynie, że powinien udowodnić swoje twierdzenia, z których wywodzi skutki prawne”. W związku z tą wiedzą skarżący bezpodstawnie zarzucał naruszenie art. 6 k.c. i 247 k.p.c. przez przerwienie na niego ciężaru dowodu.

Postawienie w ramach materialnoprawnej podstawy skargi zarzutu naruszenia przepisów ustawy o rachunkowości uchyla się spod kontroli, gdyż jej przepisy mogły być pomocne Sądowi drugiej instancji wyłącznie przy ocenie dowodów.

Stwierdzenie, że skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw prowadzi do orzeczenia, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).